

سیمای صالحین در قرآن

سیر منطقی و خلاصه جلسه بیست و ششم

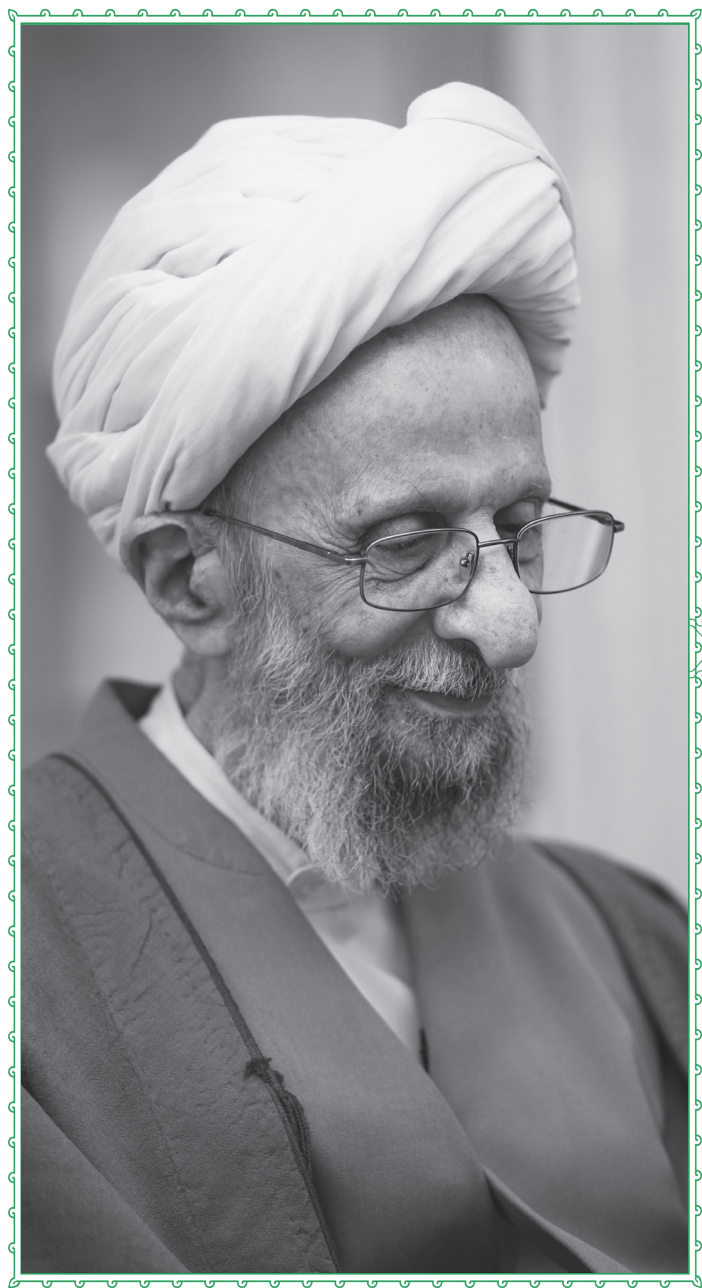
«به سوی بهار»؛ نگاهی دوباره به سلسله

جلسات شرح دعای ۴۴ صحیفه سجادیه

توسط مرحوم علامه مصباح یزدی رحمۃ اللہ علیہ

کاری از رسانه @MESBAHYAZDI-IR

بسم الله الرحمن الرحيم

• متن دعا

اللَّهُمَّ وَاجْعَلْنَا فِي سَائِرِ الشُّهُورِ وَالْأَيَّامِ كَذَلِكَ مَا عَمَرْتَنَا، وَاجْعَلْنَا مِنْ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ الَّذِينَ يَرْتُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ، وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ أُولَئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ؛ خدایا، در دیگر ماه‌ها و روزها نیز، مادام که به ما عمر دادی، ما را این چنین قرار بده، یعنی تا عمر داریم این برنامه‌ها را اجرا کنیم و این موفقیت‌ها را داشته باشیم و ما را از بندگان صالح قرار بده. «و آنها که نهایت کوشش را در انجام طاعات به خرج می‌دهند و با این حال، دل‌هایشان هراسناک است از اینکه سرانجام بسوی پروردگارشان بازمی‌گردند، (آری) چنین کسانی در خیرات سرعت می‌کنند و از دیگران پیشی می‌گیرند (و مشمول عنایات ما هستند).»^۱

• سیر منطقی مباحث

امام سجاد علیه السلام در بخش پایانی از خداوند می‌خواهند که ما را از بندگان صالح خود قرار ده. این درخواست، نشان‌دهنده اوج بندگی و رسیدن به جایگاهی است که خداوند در قرآن، آن را ویژه انبیاء، صدیقین، شهدا و صالحین دانسته است. قرآن کریم، ویژگی‌های صالحان را در سوره‌های مختلف بیان کرده است. از جمله در سوره مؤمنون، صالحان کسانی معرفی شده‌اند که با وجود انجام کارهای نیک، به اعمال خود

اتکا ندارند و همیشه از عاقبت خود در قیامت بیمناک‌اند همچنین آنان در کارهای خیر سبقت می‌گیرند و هیچ‌گونه سستی و تأخیر در انجام اعمال نیک ندارند. در سوره آل‌عمران نیز صالحین اهل کتاب را دارای ویژگی‌های ایمان به خدا و قیامت، امر به معروف و نهی از منکر، شب‌زنده‌داری و شتاب در کارهای خیر را برای آنان می‌داند.

خداوند به دلیل رحمت بی‌پایان خود، خود را وکیل بندگان قرار داده و می‌فرماید: «أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ»؛ یعنی آیا من برای بنده‌ام کافی نیستم؟ درحالی‌که انسان معمولاً تنها زمانی که از همه ناامید می‌شود، کار خود را به خدا واگذار می‌کند، درحالی‌که عبد حقیقی کسی است که از ابتدا به قدرت و تدبیر الهی توکل داشته باشد.

• خلاصه مباحث

۱. مقدمه

امام سجاد علیه السلام تاکنون از خداوند خواسته‌هایی در خصوص ماه رمضان داشتند. در فرازهای آخر دعا از خداوند تقاضا می‌کنند که همه آنچه را در این ماه از تو خواسته‌ایم، برای بقیه سال و تا زمانی که زنده‌ایم، برای ما مقرر فرما تا جزو بندگان صالح تو باشیم؛ بندگان صالحی که آنها را در آیات کریمه قرآن ستوده‌ای.

۲. سیمای صالحین در قرآن

خداوند در آیات اولیه سوره مبارکه مؤمنون، از بندگان مؤمن

و صالح خود با تعابیر مختلف و صفات نیک و برجسته ستایش کرده است، امام سجاده علیه السلام در این فراز از دعا به این آیات اشاره دارند.

۱. ترس از قیامت

در این عالم صالحان چه ویژگی دارند؟ قرآن میفرماید «وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ» کلمه یوتون را به دو شکل تفسیر کرده اند:

۱/ ایتا زکات و ایتا صدقات

۲/ معنایی عام تر از ایتا مال بلکه انجام دادن هر عمل

نیکی

در ادامه آیه دارد که قلب آنان لرزان است، بلکه با انجام تمام کارهای صالح نیز نگران هستند که در قیامت چه عاقبتی خواهند داشت، برای آن که به اعمال نیک خود نیز اعتماد ندارند. بنابراین، ترس از عاقبت در قیامت، از ویژگی های اصلی صالحین است.

۲. سبقت در نیکی ها

در آیه بعد مؤمنان و صالحان به شتاب در انجام کارهای خیر و سبقت از دیگران در آن توصیف شده اند. و نشان می دهد که صالحان در کارهای نیک، کُندی و سستی ندارند، بلکه به محض فراهم شدن شرایط، با تمام توان اقدام می کنند.

۳. صالحان در تاریخ

خداوند در سوره آل عمران صالحین اهل کتاب را توصیف نموده است. هر چند قرآن در آیاتی اهل کتاب را نکوهش

میکند^۲ اما در عین حال در میان یهود و نصاری کسانی بودند که پیش از ظهور اسلام و شناخت نسبت به آن، اهل صلاح بودند. چنان که پس از شناخت اسلام و پیامبر خدا ﷺ ایمان آوردند. قرآن چنین افرادی را ستایش می‌کند. در آیه ۱۱۳ آل عمران بیان میدارد که آنان مساوی نیستند^۳ و در ادامه آیه و آیه بعد سیمای صالحین اهل کتاب را بیان می‌دارد. از جمله ویژگی‌هایی که قرآن بیان می‌کند ایمان به خدا و قیامت، امر به معروف و نهی از منکر، شب زنده داری و شتاب در کارهای خیر است.^۴

۴. همراهی با صالحان تا بهشت

صالحین در قرآن بارها به کار رفته است. گاهی برخی از انبیا را با این عنوان معرفی می‌کند و گاهی گروهی را مع الصالحین می‌داند، یعنی اگرچه خود صالح نیستند، اما به واسطه اعمال نیکشان با صالحان همراه می‌شوند.

در آیه ۶۹ سوره نسا چهار دسته مؤمنان یعنی انبیاء و صدیقین و شهدا و صالحین را ذکر می‌کند و بیان میدارد که اگر کسانی به پیامبر خدا ﷺ ایمان آورده و از انبیاء و صدیقین و شهدا و صالحین پیروی کنند، به آنان ملحق شده و همراه و دوست آنان خواهند شد.

۵. بالاتر از همراهی

۲. نساء / ۱۵۵؛ بقره ۷.

۳. لَبِئْسُوا سَوَاءً مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَاتِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ

۴. يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ

امام سجاد علیه السلام در بخش پایانی دعای خود، درخواستی فراتر از همراهی با صالحان مطرح می‌کنند و می‌فرمایند: «اللَّهُمَّ وَاجْعَلْنَا مِنْ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ» یعنی ما را از بندگان صالح خود قرار ده، نه فقط همراه آنان.

این قسمت از دعا خیلی اوج می‌گیرد، حضرت چیزهایی را از خدا می‌خواهند که مخصوص اولیاء خداست، آن هم اولیاء کامل. به عنوان نمونه در این فراز از خداوند می‌خواهد که ما را به اوجی برساند که از صالحین و از آن چهار گروهی که مورد انعام الهی و نعمتهای حقیقی هستند، قرار بگیریم.

۳. خدارا وکیل بگیر!

خداوند متعال، به دلیل رحمت گسترده‌اش، خود را به سطحی پایین‌تر می‌آورد تا بندگان بتوانند او را وکیل خود قرار دهند. همان‌طور که در معاملات دنیوی، انسان به فردی هم‌سطح یا پایین‌تر از خود وکالت می‌دهد، خداوند نیز از روی لطف، به بنده‌اش می‌گوید «أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ» من برای تو بس نیستم؟

معمولاً ما اگر از همه ناامید شدیم در آن زمان می‌گوییم به خدا واگذار کردم! که آن نیز لفظی بیش نیست ولی عبد بودن اقتضاء می‌کند، به محض اینکه انسان احساس نیاز کرد بگوید: خدایا! همه چیز دست توست.

۴. ذات صالحین

صالح کسی است که ذاتش پاک باشد، نه صرفاً کسی که عمل صالح انجام می‌دهد. ممکن است یک فرد فاسق نیز اعمال نیکی انجام دهد، اما صالح واقعی کسی است که روح و شخصیتش در مسیر بندگی خدا باشد. اگر چنین فردی به خدا توکل کند، خداوند خود تدبیر امورش را به عهده می‌گیرد، مشکلاتش را حل می‌کند و آنچه واقعاً به نفع اوست، برایش رقم می‌زند؛ حتی اگر در نگاه اول، آن را به ضرر خود ببیند.

۱۳۸۷/۰۷/۰۷

متن و صوت کامل جلسه را از [اینجا](#) ببینید.

@mesbahyazdi_ir | mesbahyazdi.ir